

מדוע הניסים התרחשו דווקא בלילה?

Category: בא, שמות

היהדות מתנהלת בהתאם לזמנים: מצוות רבות מתקיימות בשעות היום, וחלקן בלילה. ביציאת מצרים חל המהפך דווקא בחצות הלילה. על הזמן הלא-רגיל ששינה את פני ההיסטוריה.

בשעה טובה

"שינוי" [1] זאת המילה שאנו שומעים מכל מועמד שמתמודד בבחירות מקומיות או כלליות. באמצעות המילה הפופולארית הזאת כולם רוצים להיכנס לתוך מוחם וליבם של ציבור הבוחרים ולהשפיע.

כולם רוצים שינוי, וגם בפרשת השבוע אנו קוראים על שינוי.

ביהדות ישנם הרבה מאוד מצוות שאפשר לקיים אותם רק במשך היום ואסור לעשות אותם בלילה. בואו נתחיל מ"מעגל החיים": ברית מילה [2] זאת מצוה שצריכים לעשות אותה דווקא ביום כמו שכתוב "ביום השמיני", ודרשו חז"ל "ביום ולא בלילה".

מסיבת 'בר מצוה' ניתן לעשות אותה תמיד, אבל אם נער הבר-מצוה רוצה לעלות לתורה [3] שזה עיקר הבר מצוה [4] זה דבר שמתאפשר לעשותו דווקא ביום, כי קריאת התורה בבית הכנסת זה דבר שקורה רק במשך היום בשעת הבוקר.

חתונה [5] יכולה להתקיים גם בלילה. ככל הנראה זה כל-כך חשוב להתחתן עד כדי-כך שזה לא משנה באיזו שעה אתה עושה את זה [6] אבל גירושין חס ושלום, היינו כתיבת גט וכו', זה דבר שעושים אותו דווקא ביום.

כך גם לגבי מצוות אחרות: הנחת תפילין היא דווקא ביום; ציצית [7] זמנה דווקא ביום; תקיעת שופר בראש השנה היא ביום ולא בלילה. כמו"כ נטילת לולב בחג הסוכות חייבת להיעשות דווקא ביום, ועוד ריבוי מצוות (ראה אנציקלופדיה תלמודית ערך יום חכ"ב ע' ש"ע).

לעומת זאת אנו מוצאים בהיסטוריה של העם היהודי שהניסים שנעשו לעם ישראל התרחשו דווקא בלילה. המדרש תנחומא (בפ' בלק אות ח') אומר עה"פ "ויבוא אלקים אל בלעם לילה [8]" [9] "כל הניסים שנעשו לישראל להפרע מן הרשעים בלילה היו".

על הנס של פורים אומרת הגמרא (מגילה י"ט, א) על הפסוק "בלילה ההוא נדדה שנת המלך" - "זה היה תוקפו של נס", דהיינו, שאז בשעת הלילה התחיל השינוי החיובי בכל הסיפור של המגילה. כך גם קריעת ים סוף קרה בליל שביעי של פסח, ועוד הרבה ניסים שהתרחשו דווקא

בשעות הלילה.

בפרשתנו אנו קוראים על הנס הכי מפורסם [?] על מכת בכורות. הנס הזה לא אירע סתם בשעת לילה. אנו רואים כי הקב"ה אומר למשה שיאמר לפרעה "כה אמר ה' כחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים". כלומר, לא סתם שיבוא להרוג כל בכור בלילה אלא בצורה ממוקדת [?] דווקא "בחצות הלילה".

לכאורה זה לא מובן: מדוע היה כל כך חשוב לקב"ה להרוג את הבכורות דווקא בחצות הלילה, ועוד להדגיש את זה לפרעה? הקב"ה לא מסר לו באיזה יום זה יקרה, הוא לא נתן תאריך, אלא דווקא שעה, שעת לילה, ולא סתם בלילה אלא בחצות הלילה?

מסביר הרבי (בלקו"ש ח"ג ע' 864) שהלילה מחולק לשני חלקים; החלק הראשון הוא משקיעת החמה ועד חצות הלילה. וחלקו השני של הלילה [?] מחצות ועד זריחת החמה. מובא בקבלה שבחצי הלילה הראשון שולטת בעולם מדת הגבורה, וכמו שרואים בגשמיות שהחושך גובר והולך מהשקיעה ואילך שאז נעשה יותר ויותר חשוך. אולם מחצות הלילה ואילך שולטת מדת החסד, ולפיכך בחלק זה של הלילה החושך מתמעט והולך והאור מתחיל להפציע.

את העובדה שבחלק הראשון של הלילה שולטת ומושלת מדת הגבורה, רואים גם אצל חולים שעליהם כתוב בהלכה שלקראת סוף היום "מכביד עליו חוליו" (קיצור שולחן-ערוך קצ"ג ג'). כמו"כ ישנו מנהג שמצאת הכוכבים ועד חצות הלילה לא אומרים תהלים, שכן בחלק הזה של הלילה הוא זמן של דינים ואין עוסקים בבקשת רחמים בשעה זאת.

רגע המפנה

ברם, לאחר שעת חצות הלילה כל המצב משתנה; מדת החסד מתחילה להאיר ולכן ישנה תפילה שנקראת "תיקון חצות". יהודים טובים קמים באמצע הלילה בדיוק בחצות, ברגעים הראשונים שמדת החסד שולטת בעולם, ומתפללים על ביאת המשיח וגאולת עם ישראל.

המנהג הזה של תיקון חצות מבוסס למעשה על הגמרא (במסכת ברכות סג, ב) שמספרת שבכל לילה היה דוד המלך קם ממטתו בשעת חצות ועוסק בשירות ובתשבחות, והוא שנאמר בספר תהלים "חצות לילה אקום להודות לך" (קי"ט ס"ב).

לאור הדברים הללו מסביר הרבי: הקב"ה בחר להכות את בכורי מצרים דווקא בחצות הלילה כי בזה היה כלול גבורה למצרים וחסד לישראל בחדא מחתא. בדיוק בחצות הלילה זה הרגע שמאחד את שתי המידות יחד, ולכן דווקא אז יכול היה להתרחש דבר שמהווה חסד לישראל ובד בבד גבורה למצרים.

אבל למעשה, החדשות הגדולות שאירעו בחצות ליל הפסח במצרים היה השינוי שראינו מן הקצה אל הקצה: אותו פרעה שמיאן לשלוח את עם ישראל ממצרים ואיים על משה רבינו שאם הוא

יבוא שוב 'לנדנד' לו אחת דתו למות ☞ אותו פרעה רץ לחפש את משה ואהרן ולהתחנן לפניהם "קומו צאו מתוך עמי☞ ולכו עבדו את ה'". לא רק שהוא לא עיכב אותם אלא התקיים בו הפסוק "ביד חזקה ישלחם וביד חזקה יגרשם מארצו!"

אותו פרעה שלא הרשה להם ללכת לעבוד את ה' אפילו לא לשלשה ימים, השתנה ברגע אחד ומריץ אותם לכיוון הר סיני ☞ שינוי מן הקצה אל הקצה!

לקראת הסוף רואים שינוי

הגלות נמשלה ללילה. עם ישראל נמצא בלילה אחד ארוך במשך אלפי שנים של הגלות, אולם כשמתבוננים היטב מגלים שדווקא אותם אנשים שבתחילת הלילה הצרו לישראל, אותם נוצרים שבמשך מאות שנים שפכו דם יהודי כמים וגרמו לצרות בלי סוף, הרי לקראת סוף הלילה הם השתנו מן הקצה אל הקצה והיום בארה"ב דווקא הם התומכים הכי גדולים בישראל.

גם בחיים היום-יומיים אנו רואים את התופעה הזאת; לא אחד ולא שתיים החלו לבוא לשיעורים בגלל שגויים שאלו אותם שאלות בתנ"ך והם לא ידעו להשיב. תופעה זו עוררה אותם והניעה אותם להתעניין במקורות ולהתחיל ללמוד תורה.

רק לאחרונה קראתי שראש עיריית נוארק בניו ג'רסי ☞ אחד הפוליטיקאים הצעירים והמבטיחים של ארצות הברית שאינו יהודי ☞ יש לו קשר עם חב"ד עוד מתקופת היותו סטודנט באוניברסיטת אוקספורד באנגליה, הוא שמע על הרבי וכו', ובשבועות האחרונים הוא סחב את היועץ היהודי שלו לאוהל כדי לבקש ברכה לכבוד הנישואים שלו. זהו דבר מדהים; גוי סוחב יהודי לאוהל של הרבי כדי שיתפלל לקראת הנישואים שלו!

זהו אם-כן השינוי העצום שמתרחש בעולם כולו; הגויים הם אלו שדוחפים את היהודים להיות יותר יהודים, כמו שפרעה דחף את היהודים להר סיני. היום לפני שחר הגאולה גויים דוחפים יהודים חזרה לחיק היהדות.